

Forskning er ofte præget af forskernes holdning – også når det har med felter som psykologi og sociologi at gøre. I nogle tilfælde sker det i en sådan grad, at politiske mål synes at stå i vejen for almindelig redelighed.

Forklædt som forsk

■ Jo mere følelsesladet området er, des større er risikoen for, at personlige holdninger kommer til at præge konklusionerne.

Prostitution er et særdeles følelsesladet emne, og det ses ofte af forskningens kvalitet. Allerede i 2000 rettede cand. mag. i psykologi og kommunikation Paul Lyngbye en kritik mod den videnskabelige kvalitet af de nordiske undersøgelser, og fandt det ”særlig væsentligt at anlægge en stringent videnskabelig holdning” [1] på dette provokerende område. Denne kritik er senere fulgt op af andre psykologer, blandt andre Nancy Bornemann og undertegnede [2]. Moralske og ideologiske standpunkter kommer tit til at påvirke tilrettelæggelsen af undersøgelserne og overskygger ofte undersøgelsesresultaterne, når konklusionerne skal skrives.

Udvalget er efterhånden stort, når man vil fremdrage eksempler på det. I denne artikel har jeg valgt at rette fokus mod den amerikanske psykolog Melissa Farleys værker *Prostitution in Five Countries: Violence and Post-Traumatic Stress*

Disorder [3] og den efterfølgende opdatering *Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An update on Violence and Post-traumatic Stress Disorder* [4].

Valget er truffet, fordi hendes forskning ofte nævnes i debatten, og fordi den har ført til en udbredt antagelse om, at prostitution fører til posttraumatisk stress syndrom, PTSD. Farleys forskning har inden for det seneste år været fremhævet i flere artikler her i Psykolog Nyt; bl.a. i M. Pontopidans to artikler *Fælles vilkår I & II* (15 & 16, 2007), og efterfølgende i Camilla Ørskov og Ditte Iben Bergenholtz’ artikel *Et jaget bytte* (20, 2007). Senest er den formodede sammenhæng mellem sexarbejde og PTSD fremført i Birgitte Lieberkinds artikel *Ud af prostitution* (4, 2008).

Men er der overhovedet en sammenhæng mellem sexarbejde og PTSD? Og er PTSD en relevant diagnose at arbejde med i forhold til prostitution?

Videns og Formidlingscenter for socialt Udsatte – det nuværende Servicestyrelsen – konkluderer i en rapport [5] fra

ning

Farvet? ■ Af Kenno Simonsen

2004, at PTSD er en alt for rummelig diagnose til, at den er hensigtsmæssig at anvende i forhold til eventuelle skadevirkninger ved sexarbejde. Dette begrundes blandt andet med, at sexarbejde ikke nødvendigvis medfører traumatiske hændelser, men derimod godt kan indebære særlige belastninger, der over længere tid kan medføre skadevirkninger.

Med dette in mente vil jeg her underkaste Farleys undersøgelser en kritisk granskning, der tager udgangspunkt i artiklen *Flawed Theory and Method in Studies of Prostitution* af Ronald Weitzer, professor i sociologi ved George Washington University.

Ideologisk forblændelse

Weitzer kritiserer Farley for at være så forblændet af sit ideologiske ståsted, at dette påvirker hendes arbejder i væsentlig grad.

Melissa Farley stiftede i 1995 Prostitution Research and

Education, PRE. Forinden havde hun været ledende aktivist i den amerikanske anti-pornobevægelse og har tilbage i 1980'erne været anholdt 13 gange for destruktion af software pornografi som *Playboy* og *Penthouse* fra kiosker og boghandlers udstillingsstande.[6] Hun tilhører således den fløj af radikale feminister, der tilbage i 1970'erne og 1980'erne indgik i samarbejde med den ultrareaktionære organisation Moral Majority for igen at få pornoen forbudt. [7]

Da hun på nuværende tidspunkt arbejder for, at prostitution kriminaliseres, er hun i stærk opposition til de amerikanske sexarbejders interesseorganisationer, der kæmper for legalisering og afstigmatisering af erhvervet. [8]

Forskningscenter eller ideologisk arnested?

Forskning er da heller ikke det primære mål med "research-centret", men snarere midlet. På PRE's hjemmeside [9] kan man læse, at organisationen har til formål at "få institutionen prostitution forbudt". Ansvar for, at prostitution over-

hovedet eksisterer, tilskrives kunderne, og hun arbejder aktivt for udbredelsen af den svenske kriminaliseringsmodel, hvor strafansvaret lægges ensidigt på køberen.

Weitzer kommer med en række eksempler på Farleys tendentiøse retorik i sine værker: Prostitution kaldes således "en særdeles dødbringende form for mandlig vold mod kvinder." Prostitutionshandlingen betragtes pr. definition som voldtægt, og man anser det som en myte, at der kan skelnes mellem frivillig og tvungen prostitution. Den sidstnævnte antagelse bør vække forundring hos de fleste psykologer, da netop manglende kontrol over egne livsbetingelser regnes som en primær kilde til stress.

Weitzer påpeger, at den ideologisk forankrede indfaldsvinkel til feltet forhindrer Farley i at se dets nuancer. Derfor sigter hendes undersøgelser mere mod at finde en bestemt "sandhed", der kan understøtte hendes politiske mission, frem for at få reelt indblik i prostitutionsuniverset.

Metodiske svagheder

Det centrale punkt i Weitzers kritik er imidlertid de metodiske fejl. Han nævner i flæng, at informanterne er håndplukkede frem for tilfældigt udvalgte, at interviewernes baggrund er kritisabel, at de konkrete spørgsmål aldrig præsenteres i undersøgelserne, samt manglen på kontrolgrupper.

Hvad informanterne angår, så blev de i flere tilfælde kontaktet via institutioner, der tilbød hjælp. Allerede derved har hun begrænset sig til at få informationer fra den del af de prostituerede, der står i en konkret nødsituation.

I Zambia blev samtlige interview således foretaget blandt organisationen Tasinths klienter. Tasintha advokerer for at opgive prostitution og søger at tilbyde alternativer. Men samtidig har Tasinths leder Nkando Luo udtalt, at brugerne kommer fra opbrudte familier, at de har været udsat for kønsbaseret vold, og at næsten alle har været vidner til drab på venner. [10] Disse faktorerers traumatiserende effekt undlader man at tage med i betragtning, når der senere skal drages konklusioner omkring en eventuel sammenhæng mellem PTSD og prostitution.

I Tyskland blev samtlige informanter fundet på et værested for stofmisbrugere. (Ikke overraskende finder man her, at 70 % af informanterne har et aktivt stofmisbrug). Igen får man her udelukkende informanter, der befinder sig blandt den mest belastede gruppe af sexarbejdere.

I nogle af de andre lande har der dog også været andre tilgange til informanter; fx har man i Sydafrika fået kontakt til informanterne såvel gennem bordeller som via opsøgende arbejde på gaderne samt via et værested for prostituerede. Det er bemærkelsesværdigt, at halvdelen af informanterne var hvide, mens den anden halvdel fordelte sig over sorte, mulatter samt indiske indvandrere. Næppe en repræsentativ fordeling i forhold til den samlede gruppe af sexarbejdere i Sydafrika. I Tyrkiet blev kontakten taget til informanterne via et hospital, hvor de ankom i politiets varetægt.

Humlen i ovenstående er naturligvis, at Farleys metode langt fra giver et repræsentativt billede af sexarbejdere i al almindelighed. Andre undersøgelser viser også en langt bedre trivsel, end det man ser hos Farleys informanter. (Vanwesenbeeck, Perkins & Lovejoy). [11]

Tvivlsomme konklusioner

Undersøgelsens konklusion er imidlertid, at prostitution er årsag til ekstrem høj forekomst af PTSD. Denne konklusion foretages på et mildest talt løst grundlag. Der tages ikke højde for, at man netop gennem den systematiske udvælgelse af informanter i den absolut hårdest belastede del af prostitutionsmiljøet har at gøre med en gruppe informanter, der ud over prostitution har en række andre livserfaringer, der i sig selv i høj grad er belastende.

Det nævnes godt nok, at ud over udbredt stofmisbrug blandt informanterne var 75 % af dem ramt af hjemløshed. 59 % rapporterede, at de under opvæksten havde været udsat for vold fra en omsorgsperson i en sådan grad, at det havde ført til fysisk tilskadekomst. Disse belastningers mulige betydning for forekomsten af PTSD forholder undersøgelserne sig ikke til i konklusionerne.

En bemærkelsesværdig detalje er, at i Sydafrika, hvor man interviewede sexarbejdere såvel på gaden som i bordeller, fandt man en signifikant højere forekomst af såvel vold som voldtægt hos de sexarbejdere, der arbejdede udendørs, end hos dem, der arbejdede indendørs. Alligevel finder man ingen forskel i forekomsten af PTSD i de to grupper. Ud fra dette skulle forekomsten af vold og voldtægt altså være ubetydelige faktorer for udvikling af PTSD sammenlignet med det at modtage betaling for seksuelle ydelser. Også dette undlader man at komme nærmere ind på i konklusionen – det ville nok også have vakt opsigt i de fleste psykologiske fagkredse.

Konsekvenser for psykoterapi

Weitzer konkluderer, at Farleys undersøgelser er direkte utroværdige, og den ekstremt høje forekomst af PTSD, hun rapporterer hos sexarbejdere, må formodes at ligge langt over, hvad man vil kunne finde i en mere objektiv og metodisk korrekt undersøgelse.

Vel er prostitution forbundet med nogle særlige belastninger, og disse kan over tid have en nedslidningseffekt. Min erfaring er imidlertid, at sexarbejderne selv anser den stigmatisering, der følger i kølvandet på prostitution, som den mest belastende enkeltfaktor ved erhvervet. Det er i den sammenhæng af mindre betydning, om den kategoriserer sexarbejderen som umoralsk hore eller som offer. Problemet med offerrollen er, at den stempler individet som ressourcesvag og passivt – uden handlekraft og evne til selv at vurdere, hvad der er til hendes eget bedste. [12]

Denne indfaldsvinkel er det vigtigt at have sig for øje, når man arbejder terapeutisk med personer, der er aktive eller forhenværende prostituerede. Betragter vi dem pr. automatik som ofre, er vi med til at gentage den stigmatisering, der for en del har været traumatiserende.

Ligeledes kan det være til mere skade end gavn, hvis vi sidder og leder efter et PTSD, der i virkeligheden ikke eksisterer hos klienten. Derved risikerer vi nemlig at sygeliggøre den person, vi sidder over for, hvilket er stærkt uhenigtsmæssigt. Konsekvensen kan blive, at vi kommer til at forringe klientens trivsel i stedet for at forbedre den – som det jo er vores opgave som psykologer.

*Kenno Simonsen, cand.psych.,
privatpraktiserende psykolog*

LITTERATUR ■

- > Bornemann, Nancy K.: *Mænd der køber sex hos kvinder*. Specialeafhandling i psykologi. Københavns Universitet, 2001.
- Farley, M. et al.: Prostitution in Five Countries: Violence and Post-Traumatic Stress Disorder. *Feminism and Psychology*, vol. 8, 1998.
- Farley, M., et al.: Prostitution and Trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder. *Journal of Trauma Practice*, vol. 2, 2003.
- Kuchinsky, Berl: Big Sister is watching! (Essay i antologien *Umoralske opstød* redigeret af Bjarnov, D.). Juvelen 1986.
- Lieberkind, B.: Ud af prostitution. *Psykolog Nyt* nr. 4, 2008.
- Lyngbye, Paul: *Mænd der betaler kvinder*. 1. udgave. Roskilde Universitets Forlag, 2000.
- Perkins, R., & Lovejoy, F: Healthy and unhealthy life styles of female brothel workers and call girls in Sydney. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, vol. 20, 1996.
- Pontoppidan M.: Fælles vilkår I & II. *Psykolog Nyt* nr. 15 & 16, 2007.
- Rasmussen, N.: Prostitution i Danmark. Servicestyrelsen, 2007.
- Simonsen, K.: *Hulemand m/k – om køn, seksualitet og prostitution*. Forlaget BoD, 2006.
- Simonsen, K.: Prostitution, jura og psykiske omkostninger. *Psykologisk Set* nr. 67, 2007.
- Vanwesenbeeck, Ine: *Prostitutes' well-being and risk*. Amsterdam: VU University. 1994.
- VFC Socialt Udsatte: *Redegørelse om prostitution i Danmark: oplæg til en handlingsplan på prostitutionsområdet*. VFC, 2004.
- Weitzer, R.: *Flawed Theory and Method in Studies of Prostitution*. Sage Publications, 2005.
- Ørskov, C.; Bergenholtz, I.B.: Et jaget bytte. *Psykolog Nyt* nr. 20, 2007.

NOTER ■

- [1] Fra forordet til den første danske kundeundersøgelse, *Mænd der betaler kvinder*.
- [2] Bl.a. i artiklen *Prostitution, jura og psykiske omkostninger*, der indeholder en kritik af to danske undersøgelser.
- [3] Sydafrika, Thailand, Tyrkiet, USA og Zambia.
- [4] Her udvides undersøgelsen til også at omfatte Canada, Colombia, Tyskland og Mexico.
- [5] VFC, 2004, s. 37 og 38.
- [6] Ifølge http://en.wikipedia.org/wiki/Melissa_Farley.
- [7] Denne alliance blev allerede i 1986 beskrevet af Berl Kuchinsky i artiklen *Big Sister is watching!*
- [8] Se fx *Sex Workers Outreach Project* på www.swopusa.org og *COYOTE* www.coyotela.org.
- [9] PRE's hjemmeside kan ses på www.prostitutionresearch.com.
- [10] Refereret af Brenda Zulu på <http://gbv16.wordpress.com/2006/11/25/tasinha-programme-is-about-gbv-issues>.
- [11] Vanwesenbeeck 1994, Perkins & Lovejoy 1996. Det vurderes, at Vanwesenbeecks resultater kan overføres til danske forhold af Nell Rasmussen 2007 s. 79.
- [12] Jeg gennemgår belastningsfaktorerne, herunder de psykiske konsekvenser af stigmatisering, indgående i *Hulemand m/k* kap. 16.